

Универзитет у Приштини
са привременим седиштем у Косовској Митровици
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ
Зборник радова
„УНИВЕРЗАЛНО И ОСОБЕНО У ПРАВУ“

Издавач:

Правни факултет Универзитета у Приштини
са привременим седиштем у Косовској Митровици,
Лоле Рибара 29, 38220 Косовска Митровица, тел. 028.425.336, www.pra.pg.ac.rs

За издавача

проф. др Владан Михајловић, декан

Главни и одговорни уредник

доц. др Огњен Вујовић

Заменик главног и одговорног уредника

доц. др Страхиња Миљковић

Уређивачки одбор

Чланови из земље: проф. др Владан Михајловић, проф. др Урош Шуваковић, проф. др Душанка Јововић, проф. др Братислав Милановић, проф. др Вук Радовић, проф. др Јелена Беловић, проф. др Дејан Мирковић, доц. др Андреја Катанчевић.

Чланови из иностранства: prof. dr Gábor Hamza, prof. dr Damjan Korošec, prof. dr Barbara Novak, prof. dr Tina Pržeska, naučni saradnik dr Vanda Božić, doc. dr Ratko Brnabić, doc. dr Nives Mazur Kumrić, проф. др Горан Марковић, доц. др Драган Гоцевски.

Секретар Уређивачког одбора:

Доц. др Саша Атанасов

Технички уредник:

Младен Годоровић

Дизајн корица:

Димитрије Милић

Корица:

Детаљ из Законоправила Светога Саве, Иловички препис, 1262. година.

Штампа: Кварк, Краљево

Тираж: 50 примерака

ISBN 978-86-6083-053-3

Штампање овог Зборника помогло је Министарство просвете,
науке и технолошког развоја Републике Србије

Прегледни рад

Слободанка КОВАЧЕВИЋ ПЕРИЋ*

Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици

ПРАВНИ ЛЕКОВИ У РАДНОМ СПОРУ

Апстракт: Аутор у раду анализира правне лекове – редовне и ванредне правне лекове против пресуде донете у радном спору. Смисао вођења радног спора је доношење пресуде. Пресуда представља коначну одлуку јер с њоме завршава процес пружања правне заштите у првостепеном поступку. Против првостепене пресуде запослени може да изјави жалбу као редовни правни лек. У првом делу рада аутор анализира право на жалбу, поступак по жалби. У другом делу рада анализирани су ванредни правни лекови. У смислу Закона о парничном поступку, ванредни правни лекови против правноснажних пресуда у радном спору су: ревизија, захтев за преиспитивање правноснажне пресуде, понављање поступка.

Кључне речи: радни спор, редовни правни лекови, ванредни правни лекови.

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Против *решења послодавца* којим је повређено право запосленог или када је *запослени сазнао* за повреду права проузроковану *фактичком* радњом послодавца, *запослени*, односно *представник синдиката* чији је запослени члан ако га запослени *овласти*, може да покрене спор пред надлежним судом (чл. 195. Закона о раду).¹ Рок за покретање спора јесте 60 дана од дана достављања решења, односно сазнања за повреду права (чл. 195. ст. 2. ЗР). Запослени, у смислу претходно реченог, може да тражи заштиту пред судом у радном спору због повреде права учињене правном или фактичком радњом послодавца. Одлука послодавца којом се решава о правима, обавезама и одговорностима запослених је појединачни правни акт, *коначан у првом степену* од момента достављања. Достављањем

* Ванредни професор, slobodanka.peric@pr.ac.rs

¹ Закон о раду РС – ЗР, „Службени гласник РС“, бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 – одлука УС и 113/2017.

запосленом одлука производи правна дејства. Да би се, дакле, могао водити радни спор морају се испунити следећи услови: 1) да је решењем (одлуком) послодавца, односно директора или другог овлашћеног органа, одлучено о праву, обавези и одговорност запосленог; 2) да је тим решењем повређено право запосленог; 3) да је тужба поднета у законом утврђеном року, односно да су поштовани законом прописани рокови за покретање радног спора. Из нормативног језика Закона проистиче да је поступак судске заштите установљен само када је о захтеву запосленог донета одлука, односно, када је послодавац фактички повредио права запосленом. Важно је нагласити да се повреда права запосленом може вршити не само активним радњама, чињењем, тј. доношењем одлуке којом се ускраћује неко право запосленом које он има на основу закона, колективног уговора или уговора о раду, *већ и нечињењем*, односно недоношењем одлуке или решења, тзв. „*ћутање послодавца*“. Апстинирање послодавца од вршења овлашћења, која је сходно правима и обавезама прописаним законом и другим правним прописима дужан да врши, не сме да ускрати право запосленом на заштиту нарушених права из/и поводом радног односа. Такав је став и судске праксе: „... ако те одлуке нема, а повреда права из радног односа постоји, судска заштита се може остварити [...]. Онај ко раднику повреди права, а не достави му никакву одлуку, онемогућава га у праву на жалбу – приговор, па с тога радник не може сносити штетне последице ...”.² Тужба поднета суду не одлаже извршење решења послодавца. Одлагање извршења решења (одлуке) послодавца о отказу, на захтев запосленог може да одложи инспектор радасвојим решењем до доношења правноснажне одлуке суда, ако нађе да је решењем (одлуком) послодавца *очигледно повређено право* запосленог, под условом да је запослени покренуо радни спор (чл.271. ЗР). У теорији се износи став да предмет индивидуалног радног спора може бити свако питање поводом којег запослени и послодавац долазе у сукоб.³ Субјекти индивидуалног радног спора су запослени и послодавац. Процесну легитимацију за покретање судског поступка има запослени о чијем је праву одлучено, односно чије

² Пресуда Врховног суда Србије, Рев. бр. 108/94.

³ *Индивидуални радни спор* је спор који настаје између појединог запосленог/радника и послодавца поводом повреде индивидуалног, појединачног и личног права, интереса, односно обавезе из радног односа, заснованог на закону, колективном уговору или уговору о раду, а за чије је решавање надлежан одређени орган. Сличне дефиниције и: Бранко А. Лубарда, *Радно право, Расправа о достојанству на раду и социјалном дијалогу*, Београд, 2012, 764-765; Бранко А. Лубарда, *Лексикон индустријских односа*, Београд, 1997, 163; Александар Балтић, *Основи радног права ФНРЈ*, Београд, 1955, 237.

је право повређено или угрожено. Процесна легитимација идентификује оног ко је овлашћен да покрене поступак судске заштите. У радном спору то је искључиво овлашћење запосленог, односно у име запосленог представника синдиката чији је запослени члан ако га запослени овласти. Послодавац нема процесну легитимацију за покретање радног спора против запосленог.⁴ У *радном спору* запослени не може бити тужени,⁵ али може у спору (парници) из *радног односа*. Дакле, у радноправној теорији прави се разлика појмова „*радни спор*“ и „*спор (парница) из радног односа*“.⁶ У правној литератури под *радним спором* подразумева се судски спор у коме је предмет спора остваривање и заштита права радника из рада и по основу рада,⁷ спор који покрене запослени против послодавца. *Спор из радног односа*, (парница из радног односа) је шири појам од радног спора,⁸ јер појам спор (парница) из радног односа обухвата радни спор који покрене запослени против послодавца и спор по тужби послодавца против запосленог. Сврха разликовања радних спорова и спорова (парница) из радног односа јесте у томе да се код радних спорова обезбеди примена посебних правила у судском поступку (хитност поступка, одређивање привремених мера по службеној дужности), а код спорова тј. парница из радног односа примењују се одредбе општег парничног поступка. Сходно члану 483. Закона о парничном поступку у поступку у парницама из радних односа, а нарочито приликом одређивања рокова и рочишта, суд посебно води рачуна о потреби хитног решавања радних спорова.⁹

⁴ Влајко Брајић, *Остваривање и заштита права на раду о по основу права запослених и радни спорови*, *Зборник радова*, Будва, 2001, 424; Душан Р. Паравина, „Радни спор у југословенском и упоредном праву“, *Правни живот*, III том, Београд, 1995, 552; А. Балтић, *Основи радног права ФНРЈ*, *op. cit.*, 237.

⁵ „У радном спору тужилац може бити само радник. У спору из радног односа тужилац може бити и послодавац“. (*Пресуда Врховног суда Србије*, *Рев. бр. 3524/1996. од 11.11.1996. године*)

⁶ Предраг Јовановић, *Радно право*, Нови Сад, 2012, 345-346.

⁷ *Правна енциклопедија*, Том 2, „Савремена администрација“, Београд, 1985, 1367.

⁸ Постоје и схватања у правној теорији према којима спор у коме је тужилац послодавац, а тужени запослени, није радни спор, иако јесте спор из радног односа. Ово схватање имај најмање присталица у правној теорији. О томе више: Зоран Ивошевић, *Радно право*, Београд, 2007, 284; и Зоран Ивошевић, „Радни спор“, *Право и привреда*, Београд, бр. 5-8/1998, 605.

⁹ Закон о парничном поступку – ЗПП, „Службени гласник РС“, бр.72/11, 49/13-одлука УС, 55/14-одлука УС.

2. ПРАВНИ ЛЕКОВИ У РАДНОМ СПОРУ

2.1. Редовни правни лекови

2.1.1. Право на жалбу

Смисао вођења радног спора је доношење пресуде. Пресудом се ауторитативно, коначно и мериторно одлучује о захтеву за пресуду. Пресуда представља коначну одлуку јер с њоме завршава процес пружања правне заштите у првостепеном поступку.¹⁰ Пресуда је мериторна и ауторитативна одлука јер се њоме одлучује да ли странка у поступку заслужује да јој се пружи правна заштита коју тражи.¹¹ Против првостепене пресуде запослени може да изјави жалбу као редовни правни лек. Право на жалбу је уставом гарантовано право. У члану 36. Устава прописано је: „Свако има право на жалбу или друго правно средство против одлуке којом се одлучује о његовом праву, обавези или на закону заснованом интересу“. Запослени може да изјави жалбу против пресуде и жалбу против решења. Да би суд мериторно одлучивао по жалби, жалба мора бити благовремена, дозвољена, разумљива, уредна, потпуна, поднета од стране овлашћеног лица. Странка може да изјави жалбу против пресуде донете у првом степену у року од 15 дана од дана достављања преписа пресуде ако у овом закону није другачије прописано. Благовремено изјављена жалба спречава да пресуда постане правноснажна у делу који се побија жалбом. Жалба против првостепене пресуде којом се физичком лицу налаже исплата потраживања чија главница не прелази износ од 300 евра у динарској противвредности по средњем курсу Народне банке Србије на дан доношења одлуке, односно којом се предузетнику или правном лицу налаже исплата потраживања чија главница не прелази износ од 1.000 евра у динарској противвредности по средњем курсу Народне банке Србије на дан доношења одлуке, не одлаже извршење (чл. 368. ст. 1. ЗПП). Ако се у пресуди налаже само накнада трошкова поступка у висини која не прелази износ из овог члана, жалба против решења о накнади трошкова поступка не одлаже извршење (чл. 368 ст. 2. ЗПП).

Странка може да се одрекне права на жалбу од тренутка кад је пресуда објављена. До доношења одлуке другостепеног суда странка може да повуче изјављену жалбу. Странка не може да опозове изјаву о одрицању од права на правни лек или изјаву о повлачењу жалбе (чл. 369, ЗПП). Жалба мора да садржи: 1) означавање пресуде против које се изјављује жалба; 2) изјаву да се пресуда побија у целини или у одређеном делу; 3)

¹⁰ Владимир Боранијашевић, *Пресуде у парничном поступку*, Београд, 2009, 11.

¹¹ Гордана Станковић, *Грађанско процесно право*, Београд, 2004, 425. Наведено према: В. Боранијашевић, *Пресуде у парничном поступку, op. cit.*, 11.

разлог жалбе;4) потпис подносиоца жалбе (чл. 370, ЗПП). У жалби не могу да се износе нове чињенице и предлажу нови докази, осим ако подносилац жалбе учини вероватним да без своје кривице није могао да их изнесе, односно предложи до закључења главне расправе (чл. 372, ЗПП). У жалби не могу да се истичу материјалноправни приговори.¹²

Према одредбама Закона о парничном поступку, пресуда може да се побија због: (1) битне повреде одредаба парничног поступка; (2) погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања; (3) погрешне примене материјалног права (чл. 373. ст. 1.).

(1) Битна повреда одредаба парничног поступка постоји ако суд у току поступка није применио или је неправилно применио одредбу Закона о парничном поступку, а то је било или је могло да буде од утицаја на доношење законите и правилне пресуде (чл. 374. ст. 1. ЗПП). Битна повреда одредаба парничног поступка увек постоји ако:1) је суд био непрописно састављен или ако је судио судија који је по закону морао да буде искључен или изузет или ако је у доношењу пресуде учествовао судија који није учествовао на главној расправи;2) је одлучено о захтеву који не спада у судску надлежност (члан 16, ЗПП), односно ако је суд одбио да одлучује о захтеву за који је надлежан;3) је одлучено о захтеву по тужби која је подигнута после рока прописаног законом;4) је суд одлучио о тужбеном захтеву за који је стварно надлежан виши суд исте врсте, суд друге врсте или ако је поводом приговора странака суд неправилно одлучио да је стварно надлежан;5) је противно одредбама овог закона суд засновао своју одлуку на недозвољеним располагањима странака;6) је противно одредбама овог закона суд донео пресуду на основу признања, пресуду на основу одрицања, пресуду због пропуштања или пресуду због изостанка;7) странци незаконитим поступањем, а нарочито пропуштањем достављања, није дата могућност да расправља пред судом;8) је противно одредбама закона суд одбио захтев странке да у поступку слободно употребљава свој језик и писмо или ако парнични поступак није вођен на службеном језику националне мањине иако су за то биле испуњене законске претпоставке;9) је у поступку као тужилац или тужени учествовало лице које не може да буде странка у поступку или ако странку која је правно лице није заступало овлашћено лице или ако парнично неспособну странку није заступао законски заступник или ако законски заступник, односно пуномоћник странке није имао потребно овлашћење за вођење парнице или за поједине радње у поступку, осим ако вођење парнице, односно вршење појединих радњи у поступку није било

¹² Материјалноправни приговори – тужени износи нове чињенице које показују да је тужбени захтев неоснован (не оспорава чињенични нити правни основ).

накнадно одобрено;10) је одлучено о захтеву о коме је раније правноснажно пресуђено или о коме је раније закључено судско поравнање;11) је противно закону била искључена јавност на главној расправи;12) пресуда има недостатака због којих се не може испитати, а нарочито ако је изрека пресуде неразумљива, ако противречи сама себи или разлозима пресуде, или ако пресуда нема уопште разлога или у њој нису наведени разлози о битним чињеницама или су ти разлози нејасни или противречни или ако о битним чињеницама постоји противречност између онога што се у разлозима пресуде наводи о садржини исправа, записника о исказима датим у поступку и самих тих исправа или записника или изведеним доказима.

(2) *Погрешно или непотпуно утврђено чињенично стање* постоји ако је суд неку битну чињеницу погрешно утврдио, односно ако је није утврдио. Непотпуно утврђено чињенично стање постоји и кад на то указују нове чињенице или нови докази.

(3) *Погрешна примена материјалног права* постоји ако суд није применио одредбу материјалног права коју је требало да примени или ако такву одредбу није правилно применио.

2.1.2. Поступак по жалби

О жалби против пресуде одлучује другостепени суд. Жалба се подноси суду који је изрекао првостепену пресуду у довољном броју примерака за суд и противну странку. Првостепени суд ће неблаговремену, непотпуну или недозвољену жалбу да одбаци решењем, без одлагања. Жалба је неблаговремена ако је изјављена после истека законског рока за њено подношење. Жалба је недозвољена ако је жалбу изјавило лице које није овлашћено за изјављивање жалбе, ако је жалбу изјавило лице које се одрекло или је повукло жалбу или ако лице које је изјавило жалбу нема правни интерес за изјављивање жалбе. У случају да је подносилац жалбе повукао жалбу, првостепени суд ће решењем да утврди да је жалба повучена. Ако на основу података из жалбе не може да се утврди која се пресуда побија или ако жалба није потписана (непотпуна жалба), првостепени суд ће решењем, против кога није дозвољена жалба, да одбаци жалбу као непотпуну.¹³ Ако жалба по свом садржају има других недостатака, првостепени суд ће жалбу да достави другостепеном суду не позивајући подносиоца жалбе да је допуни, односно исправи. Примерак благовремене, потпуне и дозвољене жалбе првостепени суд ће да достави

¹³ Према члану 101. ст. 5. ЗПП, ако је поднесак, који је у име странке поднео пуномоћник, односно јавни правобранилац или јавни тужилац неразумљив или непотпун, суд ће да га одбаци.

противној странци која може у року од 15 дана од дана достављања да поднесе том суду одговор на жалбу. Примерак одговора на жалбу првостепени суд ће да достави подносиоцу жалбе. Неблаговремено поднет одговор на жалбу другостепени суд неће да разматра.

По пријему одговора на жалбу или по протеклу рока за одговор на жалбу првостепени суд ће жалбу и одговор на жалбу, са списима предмета да достави другостепеном суду у року од осам дана. Ако је у жалби истакнуто да су у првостепеном поступку повређене одредбе парничног поступка, првостепени суд може да пружи објашњење поводом навода из жалбе који се односе на те повреде. Кад списи по жалби стигну другостепеном суду, судија известилац припрема извештај већу ради разматрања предмета. Другостепени суд може, по потреби, од првостепеног суда да прибави извештај о повредама одредаба поступка и да затражи да се ради утврђивања тих повреда спроведу провере. Суд ће према потреби да провери истинитост навода подносиоца жалбе. Другостепени суд одлучује о жалби, по правилу, без расправе. Ако веће другостепеног суда нађе да је ради правилног утврђења чињеничног стања потребно да се пред другостепеним судом понове већ изведени докази или докази чије је извођење одбио првостепени суд, може да закаже расправу пред другостепеним судом. Ако другостепени суд отвори расправу (у складу са начелом хитности поступка) одредиће временски оквир за спровођење поступка. *Ток расправе:* На расправу се позивају странке, односно њихови законски заступници или пуномоћници, као и они сведоци и вештаци за које суд одлучи да се саслушају. Ако са расправе изостане једна или обе странке суд ће да одлучи о жалби и донесе одлуку узимајући у обзир пре свега наводе из жалбе и одговора на жалбу. Расправа пред другостепеним судом почиње извештајем судије известиоца, који излаже стање ствари не дајући своје мишљење о основаности жалбе. После извештаја судије известиоца, прочитаће се пресуда или део пресуде на који се односи жалба, а по потреби и записник о главној расправи пред првостепеним судом, а затим ће подносилац жалбе да образложи жалбу, а противна странка одговор на жалбу. Странка може на расправи да износи чињенице и предлаже доказе из жалбе у смислу члана 372. ЗПП, односно, које учини вероватним да без своје кривице није могла да их изнесе, односно предложи до закључења главне расправе. Странка може да предложи да суд изведе и доказе чије је извођење одбио у првостепеном поступку. Другостепени суд испитује првостепену пресуду у оном делу у коме се побија жалбом, а ако се из жалбе не види у ком се делу пресуда побија, другостепени суд ће да закључи да се пресуда побија у делу у коме странка није успела у парници. Другостепени суд испитује првостепену пресуду у границама разлога наведених у жалби, пазићи по службеној дужности на битне

повреде одредаба парничног поступка, као и на правилну примену материјалног права. *На прекорачење тужбеног захтева другостепени суд пази само на захтев странке.* Рок за доношење одлуке о жалби је девет месеци од дана пријема списка првостепеног суда, у случају да другостепени суд не држи расправу (чл. 383. ст. 2. ЗПП). Решавајући по жалби другостепени суд може у седници већа или на основу одржане расправе да: 1) одбаци жалбу као неблаговремену, непотпуну или као недозвољену; 2) одбије жалбу као неосновану и потврди првостепену пресуду; 3) укине пресуду и упути предмет првостепеном суду на поновно суђење; 4) укине првостепену пресуду и одбаци тужбу; 5) преиначи првостепену пресуду и одлучи о захтевима странака; 6) усвоји жалбу, укине пресуду и одлучи о захтевима странака.

Другостепени суд није везан предлогом из жалбе како треба да одлучи.¹⁴ Неблаговремену, непотпуну или недозвољену жалбу одбациће другостепени суд решењем, ако то није учинио првостепени суд, без одлагања (чл. 378. ст. 1. ЗПП). Суд ће решењем да утврди да је првостепена пресуда без дејства и жалба повучена, ако су странке закључиле судско поравнање у току поступка по жалби. Ако је жалба повучена у поступку пред другостепеним судом, суд ће решењем да утврди да је жалба повучена. У случају да је првостепена пресуда већ једанпут била укинута, другостепени суд не може да укине пресуду и упути предмет првостепеном суду на поновно суђење (387. ст. 3. ЗПП).

У образложењу пресуде, односно решења другостепени суд треба да оцени битне жалбене наводе и да наведе разлоге које је узео у обзир по службеној дужности. Ако се првостепена пресуда укида и предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење, ако је због погрешне примене материјалног права чињенично стање непотпуно утврђено, другостепени суд ће да укаже зашто су нове чињенице и докази од утицаја за доношење правилне одлуке. Другостепени суд је дужан да врати списе првостепеном суду у року од 30 дана од дана доношења одлуке. Првостепени суд је дужан да року од 30 дана од дана пријема решења другостепеног суда одржи рочиште на којем ће да одреди временски оквир за нову главну расправу пред првостепеним судом. Првостепени суд је дужан да изведе све парничне радње и да расправи сва спорна питања на која је указао другостепени суд у свом решењу. На новој главној расправи странке могу да износе нове чињенице и предлажу нове доказе о истом захтеву, само

¹⁴ Другостепени суд може да укине првостепену пресуду и само у погледу висине тужбеног захтева ако нађе да у погледу одлуке о основу тужбеног захтева не постоје разлози због којих се пресуда побија, као ни разлози на које пази по службеној дужности.

ако учине вероватним да без своје кривице нису могли да их изнесу, односно предложе, односно ако подносилац жалбе није био странка или није имао положај странке (умешач) до укидања пресуде, осим ако законом није другачије прописано.

Странка нема право да на новој главној расправи преиначи тужбу, тако што ће да промени истоветност захтева или истакне други захтев уз постојећи, а који не произлази из истог чињеничног стања.

Ако пресуда буде укинута због тога што је пресуду донео ненадлежан суд, нова расправа пред првостепеним судом одржаће се по одредбама које важе за одржавање главне расправе у случају кад се промени веће (члан 331. ЗПП).

2.2. Ванредни правни лекови

У радном спору, и у парницама из радног односа допуштена је употреба свих ванредних правних лекова.¹⁵ Према Закону о парничном поступку (Глава XXVIII, чл. 403-433) ванредним правним средствима сматрају се:1) ревизија;2) захтев за преиспитивање правноснажне пресуде;3) понављање поступка.

2.2.1. Ревизија

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, странке могу да изјаве ревизију у року од 30 дана од дана достављања пресуде. Сагласно члану 441. Закона о парничном поступку, ревизија је дозвољена у парницама о споровима који се воде поводом заснивања, постојања и престанка радног односа. Дакле, ревизија није допуштена у споровима који се воде поводом других питања из радног односа. *Ревизија се може изјавити због:* битне повреде одредаба парничног поступка, погрешне примене материјалног права, прекорачења тужбеног захтева, ако је та повреда учињена у поступку пред друго степеним судом и погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања, када је ревизија допуштена посебним законом.¹⁶ Све процесне повреде могу се поделити у две групе:

¹⁵ Ванредна правна средства се користе против коначних, извршних и правоснажних аката, тј. против акта који се не могу оспоравати жалбом. У начелу, ванредна правна средства немају одложно дејство.

¹⁶ У складу са чланом 441. ЗПП ревизија може да се изјави због:1) битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2) Закона о парничном поступку;2) битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тач. 6), 8), 10) и 11) Закона, под условом да су истицане у жалби, односно да су учињене у поступку пред другостепеним судом;3) битне повреде одредаба парничног поступка

повреде одредаба парничног поступка које имају значај по самом закону (тзв. *Апсолутно битне повреде*) и повреде одредаба парничног поступка које су битне по оцени суда (тзв. *Релативно битне повреде*). Битне повреде одредаба парничног поступка, када је о разлозима за изјављивање ревизије реч, могу се класификовати у три групе – оне које се могу истицати увек; друге, на које се подносилац ревизије може позвати под условом да су истицане у жалби, односно да су учињене у поступку пред друго степеним судом; треће, тзв. *Релативно битне повреде парничног поступка које су учињене у поступку пред друго степеним судом*.¹⁷

О дозвољености и основаности ревизије члана одлучује Врховни касациони суд (у већу од пет судија). Поднета ревизија не задржава извршење правноснажне пресуде против које је изјављена. Ревизија се *подноси суду који је донео првостепену пресуду*. Неблаговремену, непотпуну или недозвољену ревизију одбациће решењем првостепени суд, без одржавања рочишта. Ревизија је недозвољена ако: 1) је ревизију изјавило лице које није овлашћено на подношење ревизије; 2) ревизија није изјављена преко пуномоћника адвоката, изузев када је странка адвокат; 3) је ревизију изјавило лице које је повукло ревизију; 4) лице које је изјавило ревизију нема правни интерес за подношење ревизије; 5) је ревизија изјављена против пресуде против које по закону не може да се поднесе.¹⁸

Примерак благовремене, потпуне и дозвољене ревизије првостепени суд доставиће противној странци у року од 8 дана од дана пријема ревизије. У року од 30 дана од дана достављања ревизије, противна странка може да поднесе суду одговор на ревизију. По пријему одговора или по протеку рока за одговор, првостепени суд ће да достави ревизију и одговор на ревизију, са списима предмета, Врховном касационом суду преко другостепеног суда, у року од 15 дана. Врховни касациони суд одлучује о ревизији без расправе. Врховни касациони суд испитује побијану пресуду само у оном делу у коме се побија ревизијом и у границама разлога наведених у ревизији, пазећи по службеној дужности на битну повреду одредаба парничног поступка да ли је одлучено о захтеву који не спада у судску надлежност, односно ако је суд одбио да одлучује о захтеву за који је надлежан и на правилну примену материјалног права. Неблаговремену, непотпуну или недозвољену

из члана 374. став 1. овог Закона која је учињена у поступку пред другостепеним судом;4) погрешне примене материјалног права;5) прекорачења тужбеног захтева само ако је та повреда учињена у поступку пред другостепеним судом.

¹⁷ Више о томе: Гордана Станковић, *Грађанско процесно право*, Св. 1, Парнично процесно право, Ниш, 2010, 489 -490.

¹⁸ Чл. 410. ст. 2. т. 1-5. ЗПП.

ревизију одбациће Врховни касациони суд решењем, ако то, у границама својих овлашћења, није учинио првостепени суд. Врховни касациони суд ће пресудом да одбије ревизију као неосновану ако утврди да не постоје разлози због којих је ревизија изјављена, као ни разлози на које пази по службеној дужности. Врховни касациони суд неће детаљно да образлаже пресуду којом се ревизија одбија као неоснована, ако закључи да то није потребно због тога што се у ревизији понављају жалбени разлози или кад се образлагањем пресуде којом се ревизија одбија не би постигло ново тумачење права нити допринело уједначеном тумачењу права. Ако утврди да постоји битна повреда одредаба парничног поступка (из члана 374. ст. 1. и 2. ЗПП) због које ревизија може да се изјави, Врховни касациони суд ће решењем да укине у целини или делимично пресуду другостепеног и првостепеног суда или само пресуду другостепеног суда и предмет врати на поновно суђење првостепеном или другостепеном суду, односно другом надлежном суду. Ако је у поступку пред првостепеним или другостепеним судом учињена повреда из члана 374. ст. 2. тач. 2) и 10) овог закона, Врховни касациони суд ће да укине решењем донесене одлуке и одбаци тужбу. Ако Врховни касациони суд утврди да је материјално право погрешно примењено, пресудом ће да усвоји ревизију и преиначи побијану пресуду. Ако Врховни касациони суд нађе да је због погрешне примене материјалног права чињенично стање непотпуно утврђено и да због тога нема услова за преиначење побијане пресуде, решењем ће да усвоји ревизију, укине у целини или делимично пресуду првостепеног и другостепеног суда или само пресуду другостепеног суда и предмет врати на поновно суђење истом или другом већу првостепеног, односно другостепеног суда.

Ако Врховни касациони суд нађе да је другостепени суд преиначио пресуду и одлучио о захтевима странака а при том је чињенично стање погрешно или непотпуно утврђено, укинуће другостепену пресуду и вратиће предмет другостепеном суду на поновно одлучивање.

Ако утврди да је другостепеном пресудом *прекорачен* тужбени захтев тиме што је досуђено више од онога што је тражено, Врховни касациони суд ће да укине другостепену пресуду у делу у коме је прекорачен тужбени захтев. Ако је другостепеном пресудом прекорачен тужбени захтев тако што је одлучено о другоме, а не о ономе што је тужбом тражено, Врховни касациони суд ће да укине другостепену пресуду и предмет врати на поновно суђење. Одлука Врховног касационог суда доставља се првостепеном суду преко другостепеног суда.

Ревизија је увек дозвољена ако је: 1) то посебним законом прописано; 2) другостепени суд преиначио пресуду и одлучио о захтевима странака; 3) другостепени суд усвојио жалбу, укинуо пресуду и одлучио о захтевима странака (чл. 403. ЗПП). Странке могу да изјаве ревизију и

против решења другостепеног суда којим је поступак правноснажно окончан, изузев ако се ради о спорovima у којима није дозвољена ревизија против правноснажне пресуде. Ревизија је изузетно дозвољена због погрешне примене материјалног права и против другостепене пресуде која не би могла да се побија ревизијом, ако је по оцени Врховног касационог суда потребно да се размотре правна питања од општег интереса или правна питања у интересу равноправности грађана, ради уједначавања судске праксе, као и ако је потребно ново тумачење права (посебна ревизија).

Ревизија не може да се изјави због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања, осим ако је другостепени суд преиначио пресуду и одлучио о захтевима странака.

2.2.2. Захтев за преиспитивање правноснажне пресуде

Против правноснажне пресуде донете у другом степену Републички јавни тужилац може да поднесе Врховном касационом суду захтев за преиспитивање правноснажне пресуде. Захтев може да се поднесе против правноснажне пресуде којом је повређен закон на штету јавног интереса.¹⁹ Захтев може да се поднесе у року од три месеца од дана правноснажности пресуде. Другостепени суд, против чије пресуде је поднет захтев, дужан је да у року од 30 дана од дана подношења захтева достави списе предмета Врховном касационом суду. Ако је захтев за преиспитивање правноснажне пресуде непотпун, неразумљив, недозвољен, неблаговремен или ако захтев није поднело овлашћено лице, Врховни касациони суд ће да га одбаци решењем (чл. 422. ЗПП). Ако Врховни касациони суд не одбаци захтев за преиспитивање правноснажне пресуде, доставиће га странкама из парничног поступка у коме је донета правноснажна пресуда против које је поднет захтев, које могу у року који суд одреди, да поднесу одговор на захтев за преиспитивање правноснажне пресуде. Врховни касациони суд одлучује о захтеву за преиспитивање правноснажне пресуде без расправе, а побијану одлуку испитује само у границама захтева. Врховни касациони суд може да одбије или усвоји захтев за преиспитивање правноснажне пресуде. Ако су против исте одлуке поднети и ревизија и захтев за преиспитивање правноснажне пресуде, Врховни касациони суд ће да одлучи о тим правним лековима једном одлуком.

¹⁹ Захтев за преиспитивање правноснажне пресуде садржи означање судске пресуде чије се преиспитивање предлаже, као и разлоге и обим у коме се предлаже преиспитивање.

2.2.3. Понављање поступка

Поступак у индивидуалном радном спору који је одлуком суда правноснажно окончан може да се по предлогу странке понови ако: 1) је суд био непрописно састављен или ако је судио судија који је по закону морао да буде искључен или је решењем суда био изузет или ако је у доношењу пресуде учествовао судија који није учествовао на главној расправи; 2) странци незаконитим поступањем, а нарочито пропуштањем достављања, није било омогућено да расправља пред судом; 3) је у поступку као тужилац или тужени учествовало лице које не може да буде странка у поступку или ако странку која је правно лице није заступало овлашћено лице или ако парнично неспособну странку није заступао законски заступник или ако законски заступник, односно пуномоћник странке није имао потребно овлашћење за вођење парнице или за поједине радње у поступку, осим ако вођење парнице, односно вршење појединих радњи у поступку није било накнадно одобрено; 4) се одлука суда заснива на лажном исказу сведока или вештака; 5) се одлука суда заснива на исправи која је фалсификована или у којој је оверен неистинит садржај; 6) је до одлуке суда дошло услед кривичног дела судије, односно судије поротника, законског заступника или пуномоћника странке, противне странке или трећег лица; 7) странка стекне могућност да употреби правноснажну одлуку суда која је раније међу истим странкама донета о истом захтеву; 8) се одлука суда заснива на другој одлуци суда или на одлуци неког другог органа, а та одлука буде правноснажно преиначена, укинута, односно поништена; 9) је накнадно пред надлежним органом на другачији начин правноснажно, односно коначно решено претходно питање на коме је судска одлука заснована; 10) странка сазна за нове чињенице или нађе или стекне могућност да употреби нове доказе на основу којих је за странку могла да буде донета повољнија одлука да су те чињенице или докази били употребљени у ранијем поступку; 11) странка стекне могућност да употреби одлуку Европског суда за људска права којом је утврђена повреда људског права, а то је могло да буде од утицаја на доношење повољније одлуке; 12) је Уставни суд, у поступку по уставној жалби, утврдио повреду или ускраћивање људског или мањинског права и слободе зајемчене Уставом у парничном поступку, а то је могло да буде од утицаја на доношење повољније одлуке.²⁰

²⁰ Понављање поступка не може се захтевати из разлога наведених у тачкама 1) до 4), ако је тај разлог био без успеха изнет у ранијем поступку. Насупрот, понављање поступка због разлога наведених у тачкама 1) и 2) и тач. 7), 8) 9), може да се дозволи само ако странка без своје кривице није могла те околности да изнесе пре него што је ранији поступак окончан правноснажном судском одлуком.

Предлог за понављање поступка подноси се у року од 60 дана од дана правноснажности пресуде.²¹ По протеклу рока од пет година од дана када је одлука постала правноснажна, предлог за понављање поступка не може да се поднесе, осим ако се понављање тражи из разлога наведених у члану 426. тач. 11) и 12) Закона о парничном поступку, односно ако: 1) странка стекне могућност да употреби одлуку Европског суда за људска права којом је утврђена повреда људског права, а то је могло да буде од утицаја на доношење повољније одлуке; 2) је Уставни суд, у поступку по уставној жалби, утврдио повреду или ускраћивање људског или мањинског права и слободе зајемчене Уставом у парничном поступку, а то је могло да буде од утицаја на доношење повољније одлуке.

Предлог за понављање поступка не може да се поднесе по протеклу рока од десет година од дана кад је одлука постала правноснажна, изузетно, и само у случају ако је странци у поступку, услед незаконитог поступања, а нарочито пропуштања достављања, није било омогућено да расправља пред судом.

Предлог за понављање поступка подноси се суду који је донео одлуку у првом степену. У предлогу морају да се наведу: законски основ по коме се тражи понављање, околности из којих произлази да је предлог поднет у законском року и докази којима се поткрепљују наводи предлагача. Неблаговремене, непотпуне или недозвољене предлоге за понављање поступка одбациће решењем првостепени суд без одржавања рочишта. Ако суд не одбаци предлог, доставиће примерак предлога противној странци, која има право да у року од 30 дана одговори на предлог. Када суду стигне одговор на предлог или када протекне рок за давање одговора, суд ће да одреди рочиште за расправљање о предлогу. Рочиште за расправљање о предлогу за понављање поступка одржава се пред првостепеним судом. Ако буде потребе да се одржи више од једног рочишта суд ће да одреди временски оквир. По одржаном рочишту за расправљање о предлогу, првостепени суд доноси одлуку о предлогу, осим ако се разлог за понављање поступка односи искључиво на поступак пред судом вишег степена. *Решењем којим се дозвољава понављање поступка истовремено се укида и одлука донета у ранијем поступку.* Против решења којим се дозвољава понављање поступка није допуштена посебна жалба. Првостепени суд ће да одреди главну расправу тек по правноснажности решења којим се дозвољава понављање поступка. На новој главној расправи странке могу да износе нове чињенице и да

²¹ Односно у другом одговарајућем року утврђеном у члану 428. ЗПП: од дана када је одлука достављена странци; од дана када је странка сазнала за правноснажну пресуду у кривичном поступку; од дана када је странка могла да изнесе суду нове чињенице, односно нова доказна средства.

предлажу нове доказе, у складу са временским оквиром који суд одреди. Ако се разлог за понављање поступка односи искључиво на поступак пред судом вишег степена, првостепени суд ће да достави предмет суду вишег степена ради доношења одлуке. О предлогу за понављање поступка суд вишег степена одлучује без расправе. Ако суд вишег степена нађе да је оправдан предлог за понављање поступка и да није потребно да се држи нова главна расправа, укинуће одлуке донете у ранијем поступку и донеће нову одлуку о главној ствари.

Понављање поступка пред Врховним касационим судом²² може се захтевати само из разлога предвиђених Законом о парничном поступку и ако се разлог за понављање поступка односи искључиво на поступак пред Врховним касационим судом. Понављање поступка пред Врховним касационим судом дозвољено је ако: 1) је суд био непрописно састављен или ако је судио судија који је по закону морао да буде искључен или је решењем суда био изузет или ако је у доношењу пресуде учествовао судија који није учествовао на главној расправи; 2) је до одлуке суда дошло услед кривичног дела судије, односно судије поротника, законског заступника или пуномоћника странке, противне странке или трећег лица; 3) странка стекне могућност да употреби одлуку Европског суда за људска права којом је утврђена повреда људског права, а то је могло да буде од утицаја на доношење повољније одлуке; 4) је Уставни суд, у поступку по уставној жалби, утврдио повреду или ускраћивање људског или мањинског права и слободе зајемчене Уставом у парничном поступку, а то је могло да буде од утицаја на доношење повољније одлуке. Да би се могло захтевати понављање поступка из претходно наведених разлога, потребно је да се разлог за понављање поступка односи искључиво на поступак пред Врховним касационим судом. Предлог за понављање поступка подноси се преко првостепеног суда. Ако не одбаци предлог, првостепени суд ће га доставити противној странци на одговор. Када суду стигне одговор на предлог или када протекне рок за давање одговора првостепени суд ће списе доставити Врховном касационом суду. Ако Врховни касациони суд нађе да је предлог за понављање поступка основан, укинуће своју ранију одлуку и донети нову одлуку о главној ствари. Нову одлуку о главној ствари Врховни касациони суд донеће без расправе.

Радни спор се води по класичним принципима и начелима парничног поступка, уз нарочит акценат на поштовање начела хитности. Правни лекови у радном спору, редовни и ванредни правни лекови,

²² Сходно члану 433а, ЗПП разлози за понављање поступка пред Врховним касационим судом су предвиђени у члану 426. у тач. 1), 6), 11) и 12) овог Закона.

упућују на један разгранат систем правних средстава, на свеобухватну заштиту социо-економских права човека, и правичност у доношењу пресуде. Премда, мора се нагласити да „правно средство не мора да буде делотворно само на нормативом плану, већ и у пракси. Делотворност не зависи од положаја странке у поступку (да ли добија или губи у поступку пред судом), нити је за коришћење правног средства (посебно обештећења) битно да ли је странка добила спор“.²³ Дакле, смисао и циљ судског поступка је да се по његовом окончању донета судска пресуда (и)изврши – добровољно (у парижском року) или принудно. Да би се приступило извршењу, „пресуда мора да буде снабдевена клаузулом правноснажности и извршности“.²⁴ Без такве праксе, прокламована људска права, њихова неповредивост, право на суђењу у разумном року остају „голо право“. Тај став је потврђен и у студијама Савета Европе и одлукама Европског суда за људска права, да неизвршавање судских пресуда и дуг период извршења представља јасно кршење права на разумно трајање судских поступака у шта се рачуна и поступак извршења. Кључне компоненте ефикасног правосудног система су квалитет, ефикасности независност, који треба да обезбеди једнаку грађанскоправну заштиту у законитоспроведеном поступку, поступање по предметима у разумном року, уз поштовање људских и мањинских права и слобода. *Показатељи ефикасности односе се на број нерешених предмета, трајање судских поступака – које према европским стандардима обухвата и поступаки извршења, трошкове правосуђа и ниво поштовања људских права.* Велики број нерешених предмета у судовима у Републици Србији, висок проценат старих нерешених предмета, а посебно старих предмета извршења, захтевају свеобухватне и дугорочне мере које треба предузети на националном нивоу да би се повећао ниво ефикасности, број старих нерешених предмета смањено, скратило трајање судских поступака и повећало поверење јавности у судство. Практика у нашој земљи управо потврђује угрожавања људских права у домену заштите (ефикасности, економичности), јер у око 100.000 судских предмета у Србији поступак извршења траје више од 10 година. Решавање тог проблема од кључног је значаја за ефикасност правосуђа у Србији – то је једна од централних области у преговарачком Поглављу 23 и приступним преговорима за чланство у Европској Унији. Стога је Врховни касациони суд у новембру 2014. године донео Посебан програм мера за решавање старих предмета у

²³ Вид., Образложење Закона о суђењу у разумном року, 23.6.2014., <https://www.mpravde.gov.rs/.../2-Obrazlozenje%20zakona%20o%20sudjenju%20u%20...>, стр. 11 и даље, приступ: 1. март 2018. године

²⁴ Зоран Ивошевић, Милан Ивошевић, *Коментар закона о раду*, Београд, 2015, 460.

судовима за период 2015-2018. године и план активности у вези са тим.²⁵ Циљ постављен у Посебном програму мера за решавање старих извршних предмета је да се у судовима у Републици Србији смањи укупан број старих извршних предмета за 80 посто, што значи да на крају 2018. године у основним судовима у Републици не буде више од око 324.000 старих извршних предмета – од 1.615.830 колико их је било у основним судовима на крају 2013. године.²⁶ Овакво поступање Врховног касационог суда у складу је и са праксом установљеном од стране Европског суда за људска права, којом је у више пресуда констатовано да се извршење пресуда мора сматрати саставним делом суђења према члану 6. Европске конвенције о заштити људских права; да се кашњење у извршењу пресуде може оправдати посебним околностима, али да то не сме бити тако да угрожава суштину права заштићеног према члану 6. став 1. Конвенције; да је на држави да предузме све неопходне мере да се правноснажна судска пресуда изврши а да се притом обезбеди делотворно учешће целог њеног апарата. Пропуст државе да изврши правноснажне пресуде представља мешање у право подносилаца представки на мирно уживање имовине предвиђена чланом 1. Протокола број 1.²⁷ Суд за људска права је правећи поређење са својом праксом у погледу правног лека због предугог трајања поступка, навео да је у начелу од највеће вредности домаће средство којим се спречава повреда осигурањем благовременог извршења.“. Односно, да је увек бољи правни лек који убрзава извршење.²⁸ У Шведској је врховни суд створио праксу према којој се за повреду Конвенције може одредити одштета.²⁹ Међутим, важно је нагласити да је „најделотворније оно средство које је намењено убрзавању поступка, које не уклања последице повреде права *a posteriori*“.³⁰ „Терет поступања у складу с таквим пресудама првенствено је на органима власти, који би требало да користе сва расположива средства у домаћем

²⁵ I Су – 1 256/2014 од 18.11.2014. године овај програм се примењује од 20. новембра 2014.

²⁶ Наведено према: Посебан програм мера за решавање старих извршних предмета у судовима у Републици Србији за период 2015-2018. године, http://www.vk.sud.rs/sites/default/files/attachments/MINI%20STRATEGIJA%20IZVRSE_NJA.pdf, 5. март 2018. године

²⁷ Сентенца правног схватања Врховног касационог суда усвојена на седници 02.04.2013. године са образложењем верификованим 18.04.2013. године.

²⁸ Водич за добру праксу у погледу домаћих правних лекова, Генерални директорат, Људска права и владавина права, Савет Европе, 2013, 224-226.

²⁹ *Ibid.*

³⁰ Образложење Закона о суђењу у разумном року, 23.6.2014, *оп. цит.* 12.

правном систему како би убрзали извршење“.³¹ Једно од средстава које се наводи у ставу Суда за људска права јесте и јачање извршитељских служби. С обзиром на повезаност двају питања, може се повући паралела са Препоруком Комитета министара СМ/Рес2010) о делотворном правном леку за предуго трајање поступка. Држава не може да толерише ситуацију у којој се не извршавају одлуке домаћих судова или се оне извршавају уз неоправдано кашњење, чиме је успешна странка у поступку приморана да користи таква средства. Аналогно томе, државе би требало да предузму све потребне мере како би осигурале извршавање одлука домаћих судова у разумном року.³²

3. Закључна разматрања

Радни спор се води по класичним принципима и начелима парничног поступка, уз нарочит акценат на поштовање начела хитности. Правни лекови у радном спору, редовни и ванредни правни лекови, упућују на један разгранат систем правних средстава, на свеобухватну заштиту социо-економских права човека, и правичност у доношењу пресуде. Премда, мора се нагласити да „правно средство не мора да буде делотворно само на нормативом плану, већ и у пракси. Делотворност не зависи од положаја странке у поступку (да ли добија или губи у поступку пред судом), нити је за коришћење правног средства (посебно обештећења) битно да ли је странка добила спор“.³³ Дакле, смисао и циљ судског поступка је да се по његовом окончању донета судска пресуда (и)изврши – добровољно (у парижском року) или принудно. Да би се приступило извршењу, „пресуда мора да буде снабдевена клаузулом правноснажности и извршности“.³⁴ Без такве праксе, „прокламована људска права, њихова неповредивост, право на суђењу у разумном року остају

³¹ Вид., на пример, Бурдов (Burdov) против Русије (Бр. 2), пред. бр. 33509/04, пресуда од 15. јануара 2009, став 98.

³² У пресуди *Scordino против Италије* (Бр. 1), пред. бр. 36813/97, пресуда Великог већа од 29. марта 2006, став 183: „Апсолутно најбоље решење је, неспорно, као и у многим областима, превенција. Суд ... је много пута констатовао да члан 6. став 1. Обавезује државе чланице да организују своје правосудне системе на начин да њихови судови могу да испуне ... обавезу која се односи на суђење у разумном року. Ако је правосудни систем мањкав у том погледу, најефикасније решење је правни лек намењен убрзању поступка како он не би постао претерано дуготрајан.

³³ Вид., Образложење Закона о суђењу у разумном року, 23.6.2014., <https://www.mpravde.gov.rs/.../2-Obrazlozenje%20zakona%20o%20sudjenju%20u%20...>, стр. 11 и даље, приступ: 1. март 2018. године

³⁴ Зоран Ивошевић, Милан Ивошевић, *Коментар закона о раду*, Београд, 2015, 460.

„голо право“. Тај став је потврђен и у студијама Савета Европе и одлукама Европског суда за људска права, да неизвршавање судских пресуда и дуг период извршења представља јасно кршење права на разумно трајање судских поступака у шта се рачуна и поступак извршења. Кључне компоненте ефикасног правосудног система су квалитет, ефикасности независност, који треба да обезбеди једнаку грађанскоправну заштиту у законитоспроведеном поступку, поступање по предметима у разумном року, уз поштовање људских и мањинских права и слобода. *Показатељи ефикасности односе се на број нерешених предмета, трајање судских поступака— које према европским стандардима обухвата и поступаки извршења, трошкове правосуђа и ниво поштовања људских права.* Велики број нерешених предмета у судовима у Републици Србији, висок проценат старих нерешених предмета, а посебно старих предмета извршења, захтевају свеобухватне и дугорочне мере које треба предузети на националном нивоу да би се повећао ниво ефикасности, број старих нерешених предмета смањено, скратило трајање судских поступака и повећало поверење јавности у судство. Пракса у нашој земљи управо потврђује угрожавања људских права у домену заштите (ефикасности, економичности), јер у око 100.000 судских предмета у Србији поступак извршења траје више од 10 година. Решавање тог проблема од кључног је значаја за ефикасност правосуђа у Србији – то је једна од централних области у преговарачком Поглављу 23 и приступним преговорима за чланство у Европској Унији. Стога је Врховни касациони суд у новембру 2014. године донео Посебан програм мера за решавање старих предмета у судовима за период 2015-2018. године и план активности у вези са тим.³⁵ Циљ постављен у Посебном програму мера за решавање старих извршних предмета је да се у судовима у Републици Србији смањи укупан број старих извршних предмета за 80 посто, што значи да на крају 2018. године у основним судовима у Републици не буде више од око 324.000 старих извршних предмета—од 1.615.830 колико их је било у основним судовима на крају 2013. године.³⁶ Овакво поступање Врховног касационог суда у складу је и са праксом установљеном од стране Европског суда за људска права, којом је у више пресуда констатовано да се извршење пресуда мора сматрати саставним делом суђења према члану 6. Европске конвенције о заштити људских права; да се кашњење у

³⁵ I Су – 1 256/2014 од 18.11.2014. године овај програм се примењује од 20. новембра 2014.

³⁶ Наведено према: Посебан програм мера за решавање старих извршних предмета у судовима у Републици Србији за период 2015-2018. године, <http://www.vk.sud.rs/sites/default/files/attachments/MINI%20STRATEGIJA%20IZVRSE NJA.pdf>, 5. март 2018. године

извршењу пресуде може оправдати посебним околностима, али да то не сме бити тако да угрожава суштину права заштићеног према члану 6. став 1. Конвенције; да је на држави да предузме све неопходне мере да се правноснажна судска пресуда изврши а да се притом обезбеди делотворно учешће целог њеног апарата. Пропуст државе да изврши правноснажне пресуде представља мешање у право подносилаца представки на мирно уживање имовине предвиђена чланом 1. Протокола број 1.³⁷ Суд за људска права је правећи поређење са својом праксом у погледу правног лека због предугог трајања поступка, навео да је у начелу од највеће вредности домаће средство којим се спречава повреда осигурањем благовременог извршења“. Односно, да је увек бољи правни лек који убрзава извршење.³⁸ У Шведској је врховни суд створио праксу према којој се за повреду Конвенције може одредити одштета.³⁹ Међутим, важно је нагласити да је „најделотворније оно средство које је намењено убрзавању поступка, које не уклања последице повреде права *a posteriori*“.⁴⁰ „Терет поступања у складу с таквим пресудама првенствено је на органима власти, који би требало да користе сва расположива средства у домаћем правном систему како би убрзали извршење“.⁴¹ Једно од средстава које се наводи у ставу Суда за људска права јесте и јачање извршитељских служби. С обзиром на повезаност двају питања, може се повући паралела са Препоруком Комитета министара СМ/Рес2010) о делотворном правном леку за предуго трајање поступка. Држава не може да толерише ситуацију у којој се не извршавају одлуке домаћих судова или се оне извршавају уз неоправдано кашњење, чиме је успешна странка у поступку приморана да користи таква средства. Аналогно томе, државе би требало да предузму све потребне мере како би осигурале извршавање одлука домаћих судова у разумном року.⁴²

³⁷ Сентенца правног схватања Врховног касационог суда усвојена на седници 02.04.2013. године са образложењем верификованим 18.04.2013. године.

³⁸ Водич за добру праксу у погледу домаћих правних лекова, Генерални директорат, Људска права и владавина права, Савет Европе, 2013, 224-226.

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ Образложење Закона о суђењу у разумном року, 23.6.2014, *оп. цит.* 12.

⁴¹ Вид., на пример, Бурдов (Burdov) против Русије (Бр. 2), пред. бр. 33509/04, пресуда од 15. јануара 2009, став 98.

⁴² У пресуди *Scordino против Италије* (Бр. 1), пред. бр. 36813/97, пресуда Великог већа од 29. марта 2006, став 183: „Апсолутно најбоље решење је, неспорно, као и у многим областима, превенција. Суд ... је много пута констатовао да члан 6. став 1. Обавезује државе чланице да организују своје правосудне системе на начин да њихови судови могу да испуне ... обавезу која се односи на суђење у разумном року. Ако је правосудни систем мањкав у том погледу, најефикасније решење је правни лек намењен убрзању поступка како он не би постао претерано дуготрајан.

ЛИТЕРАТУРА

- Балтић, А., *Основи радног права ФНРЈ*, Београд, 1955.
- Боранијашевић, В., *Пресуде у парничном поступку*, Београд, 2009.
- Брајић, В., *Остваривање и заштита права на раду о по основу права запослених и радни спорови*, *Зборник радова*, Будва, 2001.
- Водич за добру праксу у погледу домаћих правних лекова, Генерални директорат, Људска права и владавина права, Савет Европе, 2013.
- Ивошевић, З., Ивошевић, М., *Коментар закона о раду*, Београд, 2015.
- Ивошевић, З., *Радно право*, Београд, 2007.
- Ивошевић, З., *Радни спор*, *Право и привреда*, Београд, бр. 5-8/1998.
- Јовановић, П., *Радно право*, Нови Сад, 2012.
- Лубарда, А. Б., *Радно право, Расправа о достојанству на раду и социјалном дијалогу*, Београд, 2012.
- Лубарда, А. Б., *Лексикон индустријских односа*, Београд, 1997.
- Паравина, Р. Д., *Радни спор у југословенском и упоредном праву*, *Правни живот*, III том, Београд, 1995, стр. 552; А. Балтић, *Основи радног права ФНРЈ*, Београд, 1955.
- Правна енциклопедија*, Том 2, „Савремена администрација“, Београд, 1985.
- Станковић, Г., *Грађанскопроцесноправо*, Св. 1, Парнично процесно право, Ниш, 2010.

Правни извори:

- Закон о раду РС – ЗР, „Службени гласник РС“, бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 – одлука УС и 113/2017.
- Закон о парничном поступку – ЗПП, „Службени гласник РС“, бр. 72/11, 49/13-одлука УС, 55/14-одлука УС.
- Пресуда Врховног суда Србије, Рев. бр. 3524/1996. од 11.11.1996. године.*
- Пресуда Бурдов (Burdov) против Русије* (Бр. 2), пред. бр. 33509/04, пресуда од 15. јануара 2009, став 98.
- Сентенца правног схватања Врховног касационог суда усвојена на седници 02.04.2013. године са образложењем верификованим 18.04.2013. године.

Остали извори

Образложење Закона о суђењу у разумном року,
23.6.2014. [https://www.mpravde.gov.rs/.../2-
Obrazlozenje%20zakona%20o%20sudjenju%20u%2...](https://www.mpravde.gov.rs/.../2-Obrazlozenje%20zakona%20o%20sudjenju%20u%2...)

Посебан програм мера за решавање старих извршних предмета
у судовима у Републици Србији за период 2015-2018. године. I Су-1
256/2014 од **18.11.2014.** године,
[http://www.vk.sud.rs/sites/default/files/attachments/MINI%20STRATEGIJA%
20IZVRSENJA.pdf](http://www.vk.sud.rs/sites/default/files/attachments/MINI%20STRATEGIJA%20IZVRSENJA.pdf)

Slobodanka KOVAČEVIĆ – PERIĆ

Associate Professor, Faculty of Law, University of Priština, (with a temporary seat in Kosovska Mitrovica)

LEGAL REMEDIES IN LABOR DISPUTE

Summary

In the paper author analyzes legal remedies – regular and extraordinary legal remedies against the verdict which was brought in this labour dispute. The meaning of guiding the labor dispute is bringing the verdict. The verdict represents the final decision because with it the process at giving legal support ends in first instance procedure. Against the first – instance verdict the employee can file a complaint as a regular legal remedy. In the first part at the paper author analyzes the right to complain, procedure for complain. In the second part at the paper extraordinary legal remedies are being analyzed. In the meaning at the Law on Civil Proceedings, extraordinary legal remedies against legal verdicts in the labour disputes the following are predict: revision, request for a review, repetition at the procedure.

Key words: *labour dispute*, regular legal remedies, extraordinary legal remedies.

Рад је предат 10. априла 2018, а након мишљења рецензената одлуком одговорног уредника одобрен за штампу.